УДК 351.72:336.717.8
DOI: https://doi.org/10.31470/2786-6246-2025-11-78-89

Кучеренко Світлана, *кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки Університету Григорія Сковороди в Переяславі*

Kucherenko Svitlana, *PhD, Assistant Professor of Economics Department at Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav*

✉ ksvetau66@gmail.com
ORCID ID: https://orcid.org/0000-0001-7560-1212

Леваєва Людмила, *кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки Університету Григорія Сковороди в Переяславі*

Levaieva Liudmyla, *Ph.D., Assistant Professor of Economics Department at Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav*

✉ lluda85@i.ua
ORCID ID: https://orcid.org/0009-0004-9569-585X

Дармостук Денис, *кандидат наук з державного управління, доцент кафедри публічного управління та адміністрування Університету Григорія Сковороди в Переяславі*

Darmostuk Denys, *PhD in Public Administration. Associate Professor of Department of Public Management and Administration Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav*

✉ director@koblcz.gov.ua
ORCID ID: https://orcid.org/0000-0002-1897-1521

Ващенко Сергій, *викладач кафедри публічного управління та адміністрування Університету Григорія Сковороди в Переяславі*

Vashchenko Serhii, *Lecturer at the Department of Public Administration and Management at Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav*

✉ serhio902@ukr.net
ORCID ID: https://orcid.org/0000-0002-9966-3220

ФІНАНСОВЕ ПОСЕРЕДНИЦТВО В НАЦІОНАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ ТА ЙОГО ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ

FINANCIAL INTERMEDIATION IN THE NATIONAL ECONOMY AND ITS STATE REGULATION IN UKRAINE

Анотація. У статті проаналізовано тенденції розвитку фінансового посередництва в Україні, визначено його роль в національній економіці та розглянуто основні нормативні документи, якими здійснюється державне регулювання. Ефективне функціонування фінансового ринку неможливе без формування та розвитку надійних фінансових посередників, зокрема банків і небанківських фінансових установ. Розкрито їхню роль та значення як ключових складових інфраструктури, що забезпечують суб'єктів ринку фінансовими ресурсами та сприяють діяльності активних інвесторів. Обґрунтовано передумови виникнення фінансових посередників, залежно від їхньої ролі на фінансовому ринку. Охарактеризовано основні функції фінансових посередників та основні

макроекономічні показники, що характеризували роль фінансових посередників в економіці України на 2020–2023 рр. Наголошено, що фінансове посередництво в Україні регулюється низкою нормативних документів, які охоплюють банківську діяльність, небанківські фінансові установи, страхові компанії, кредитні спілки, інвестиційні фонди та інші суб'єкти фінансового ринку. Доведено, що державне регулювання спрямоване на забезпечення стабільного функціонування фінансового сектору, захист прав споживачів фінансових послуг та підтримку економічного зростання.

В Україні фінансове посередництво відіграє важливу роль в акумуляції капіталу, його перерозподілі між різними секторами економіки та створенні умов для економічного зростання. Водночас фінансова система країни стикається з численними викликами, зокрема кризами, що викликають фінансову нестабільність, війною, зростаючими ризиками та потребою в адаптації до нових умов міжнародної торгівлі та інвестицій.

Фінансове посередництво в умовах воєнного конфлікту, як і будь-які інші економічні процеси, зазнає значних змін. Проблеми доступу до капіталу, зростання ризиків неплатоспроможності, дефіцит ресурсів та пошук нових джерел інвестування вимагають перегляду підходів до управління фінансовими ресурсами. Тому вивчення розвитку фінансового посередництва в Україні та здійснення його державного регулювання є актуальним для розуміння шляхів подолання кризових явищ та сприяння економічному зростанню у майбутньому.

Ключові слова: банки, державне регулювання фінансового посередництва, кредитні спілки, лізингові компанії, ломбарди, небанківські фінансові установи, недержавні пенсійні фонди, страхові компанії, факторингові компанії, фінансовий ринок, фінансові посередники.

Abstract. The article analyzes the trends in the development of financial intermediation in Ukraine, determines its role in the national economy, and considers the main regulatory documents that carry out state regulation. The effective functioning of the financial market is impossible without the formation and development of reliable financial intermediaries, in particular, banks and non-bank financial institutions. The authors reveal their role and importance as key components of the infrastructure that provide market entities with financial resources and promote the activities of active investors. The article substantiates the prerequisites for the emergence of financial intermediaries, depending on their role in the financial market. The article characterizes the main functions of financial intermediaries and the main macroeconomic indicators that characterize the role of financial intermediaries in the economy of Ukraine for 2020-2023. The authors emphasize that financial intermediation in Ukraine is regulated by a number of regulatory documents that cover banking activities, non-bank financial institutions, insurance companies, credit unions, investment funds, and other financial market entities. The article proves that state regulation is aimed at ensuring the stable functioning of the financial sector, protecting the rights of consumers of financial services, and supporting economic growth.

In Ukraine, financial intermediation plays an important role in the accumulation of capital, its redistribution between different sectors of the economy and creating conditions for economic growth. At the same time, the country's financial system faces numerous challenges, in particular crises that cause financial instability, war, growing risks, and the need to adapt to new conditions of international trade and investment.

Financial intermediation in conditions of military conflict, like any other economic process, undergoes significant changes. Problems of access to capital, increasing risks of insolvency, shortage of resources, and search for new sources of investment require a revision of approaches to the management of financial resources. Therefore, studying the development of financial intermediation in Ukraine and implementing its state regulation is relevant for understanding ways to overcome crisis phenomena and promote economic growth in the future.

Keywords: banks, state regulation of financial intermediation, credit unions, leasing companies, pawnshops, non-bank financial institutions, non-state pension funds, insurance companies, factoring companies, financial market, financial intermediaries.

Постановка проблеми. Розвиток фінансового посередництва є одним з ключових факторів, що визначає ефективність функціонування економіки. Фінансові посередники, до яких належать банки, страхові компанії, інвестиційні фонди, небанківські фінансові установи та інші організації, здійснюють посередництво між тими, хто має заощадження, і тими, хто потребує інвестиційних ресурсів. У сучасних умовах глобалізації, інновацій та економічних викликів, розвиток ефективної системи фінансового посередництва є критично важливим для забезпечення стабільності та динамічного розвитку національної економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розвиток фінансового посередництва досліджували як вітчизняні, так і зарубіжні науковці. Серед ключових фахівців, чиї праці зосереджені на сутності фінансового посередництва, відзначаємо таких дослідників: В. Вірменко [1], С. Герасимова [4], Н. Орлова [6], О. Полєтаєв [2], П. Рубанов [3]. Пропозиції щодо вдосконалення діяльності фінансових посередників зробили у своїх дослідженнях С. Міщенко [8], М. Савлук [8] та ін.

Метою дослідження є аналіз розвитку фінансового посередництва в Україні, визначення його ролі в національній економіці та державного регулювання для забезпечення стабільного економічного розвитку країни.

Виклад основного матеріалу. Фінансове посередництво є важливим елементом економічної системи будь-якої країни, оскільки забезпечує ефективний рух капіталу між суб'єктами економіки. Фінансові посередники, такі як банки, інвестиційні фонди, страхові компанії, пенсійні фонди та інші інститути, допомагають накопичувати, перерозподіляти і інвестувати фінансові ресурси. Вони виступають основним механізмом, що з'єднує суб'єкти, які мають надлишкові кошти (вкладників, інвесторів) із суб'єктами, які потребують фінансування (позичальники, бізнес). У контексті України фінансове посередництво відіграє критичну роль у підтримці економічної стабільності та зростання, особливо в умовах глобальної інтеграції та складної економічної ситуації, спричиненої війною, фінансовими кризами та реформами.

Фінансове посередництво – це процес, за допомогою якого фінансові посередники (банки, кредитні спілки, страхові компанії, пенсійні фонди, інвестиційні компанії тощо) акумулюють тимчасово вільні фінансові ресурси та надають їх у користування іншим суб'єктам економіки, що потребують фінансування. Посередники допомагають знизити транзакційні витрати та інформаційні асиметрії, а також забезпечують ефективний розподіл ресурсів у економіці.

Основне призначення фінансових посередників полягає у фінансуванні економічної діяльності та в забезпеченні ефективного перерозподілу капіталу у суспільстві. Передача капіталу від заощаджувачів до позичальників може відбуватися за двома схемами, а саме: шляхом прямого та опосередкованого фінансування (рис. 1).

ISSN 2786-6246 (print) ● ISSN 2786-9091 (online)

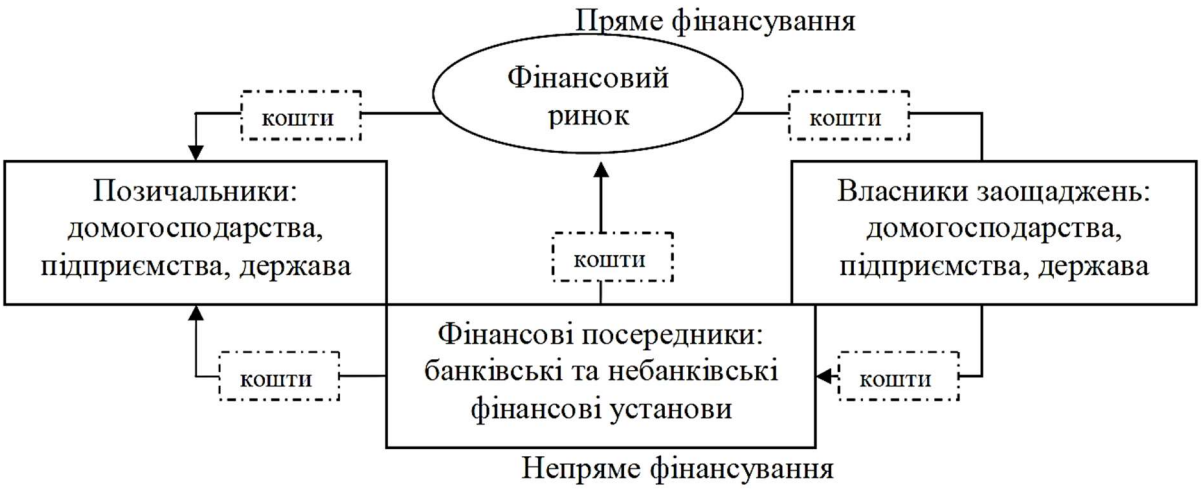

Рис. 1. Рух коштів на фінансовому ринку [1].

Історично виникнення фінансового посередництва пов'язується із процесом розподілу праці в сфері обслуговування обігу фінансових активів, що поступово набувало ознак самостійного виду економічної діяльності [2, с. 40].

Передумови виникнення фінансових посередників, залежно від їхньої ролі на фінансовому ринку, включають:

1. Макроекономічні фактори: стабільність розвитку національних економік. Під час кризи або при високій інфляції важко визначити реальний дохід від фінансових активів, що ускладнює динамічний розвиток фінансового посередництва. Економічне зростання веде до збільшення вільних коштів у населення та, як наслідок, зростання попиту на послуги фінансових посередників.

2. Інституційні фактори: збалансоване державне регулювання фінансових органів і нормативно-правове забезпечення діяльності посередників допомагає захистити інтереси інвесторів. Важливе також формування особливого інвестиційного середовища для фінансових посередників, що включає розвинену інфраструктуру фінансового ринку.

П. Рубанов серед сучасних теорій фінансового посередництва вирізняє такі [3, с. 99]:

- концепцію забезпечення ліквідності, згідно з якою банки як фінансові посередники вважаються основними джерелами ліквідності активних і пасивних операцій;
- концепцію управління ризиками, яка наголошує на вивченні радикальних змін у діяльності банків, які сприяли розвитку фінансових ринків та інновацій у фінансовій сфері;
- теорію трійчастої трансформації (трансформація капіталів, ризиків, строків).

С. Герасимова у своїй науковій праці [4, с. 104] взагалі припускає, що всі фінансові установи, що діють на фінансовому ринку, є фінансовими посередниками. Така точка зору теж заслуговує на увагу, оскільки згідно з пп. 1 п. 1 ст. 1 ЗУ «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» «фінансова установа – це юридична особа, яка відповідно до закону, надає одну чи декілька фінансових послуг, а також інші послуги (операції), пов'язані з наданням фінансових послуг, у випадках, прямо визначених законом, та внесена до відповідного реєстру в установленому законом порядку (банки, кредитні спілки, ломбарди, лізингові компанії, довірчі товариства, страхові

компанії, установи накопичувального пенсійного забезпечення, інвестиційні фонди і компанії та інші юридичні особи, виключним видом діяльності яких є надання фінансових послуг)» [5]. Але на фінансовому ринку, крім фінансових посередників, діють також домашні господарства (населення), суб'єкти господарювання різних форм власності (інститути позафінансової сфери), а також держава і місцеві органи влади, які не володіють повноваженнями для виконання функцій фінансового посередництва.

Погоджуємося з думкою Н. Орлової, що «роль фінансових посередників на фінансовому ринку важко переоцінити, тому що вони функціонують згідно з особливостями фінансового ринку, співвідношення попиту та пропозиції, що склались в певний момент часу» [6, с. 138].

Основні функції фінансових посередників:

- мобілізація заощаджень – залучення грошових коштів від населення та бізнесу;
- перерозподіл капіталу – надавання фінансових ресурсів тим суб'єктам економіки, які потребують інвестицій;
- зниження ризиків – диверсифікація ризиків за допомогою розподілу капіталу серед різних активів та галузей;
- надання фінансових послуг – забезпечення кредитування, страхування, інвестування та інших фінансових продуктів;
- забезпечення ліквідності – надання інвесторам можливості швидко купувати або продавати активи без значних втрат у вартості.

Якщо розглядати фінансові установи як виробників і споживачів різноманітних фінансових продуктів, вони спрямовують надлишкові кошти з ринку споживачів на підтримку довгострокових інвестицій у реальний сектор економіки, а також сприяють обміну товарами та послугами. Таким чином, фінансові установи не лише підтримують економічне зростання, але й формують нову додаткову вартість, сприяючи розширеному економічному відтворенню за умов взаємодії фінансових інститутів, ринків, інфраструктури та правового регулювання фінансової діяльності.

Загалом, можна зазначити, що фінансові посередники, як активні учасники фінансового ринку, забезпечують ефективне функціонування різних секторів економіки, мобілізуючи та перерозподіляючи фінансові ресурси серед юридичних і фізичних осіб. Ці процеси простежуються протягом усіх етапів розвитку світової економіки, що підтверджується дослідженнями вітчизняних та іноземних науковців про роль і значення фінансових посередників у господарській системі країни. Накопичуючи значні обсяги коштів, фінансові посередники стають ключовим джерелом інвестицій у економіку країни, що демонструє їх основну функцію.

Поняття фінансових посередників є складним і багатовимірним, тому для повноцінного розуміння їхньої сутності необхідно звернути увагу на їхню класифікацію. У науковій літературі існує значна кількість різних класифікацій фінансових посередників, однак усі вони мають певні недоліки. Розглянувши підходи щодо класифікації небанківських фінансових установ багатьох дослідників погоджуємось із думкою М. Савлука, А. Мороза та ін., які запропонували поділ небанківських фінансово-кредитних установ на такі групи:

1) договірні (страхові компанії, пенсійні фонди, ломбарди, довірчі товариства);
2) інвестиційні (інвестиційні фонди та компанії, фінансові, лізингові і факторингові компанії);

ISSN 2786-6246 (print) ● ISSN 2786-9091 (online)

3) депозитні (кредитні спілки, будівельні товариства) [7, с. 460].

Фінансові посередники в Україні класифікуються за різними критеріями: за видом наданих послуг, за функціональним призначенням, за ступенем регуляції та за типом залучених коштів. Основними групами фінансових посередників є банківські установи, небанківські фінансові установи та інші спеціалізовані фінансові інститути.

Фінансове посередництво в Україні має важливе значення для економічного зростання та розвитку. За останні роки Україна поступово інтегрується у світову фінансову систему, що впливає на зміну ролі фінансових інститутів.

Таблиця 1

Основні макроекономічні показники, що характеризують роль фінансових посередників в економіці України, 2020–2023 рр.

Показники	2020	2021	2022	2023	2023 до 2020, +,-
Кількість банків	73	71	67	63	-10
Прибуток банківської системи (млрд грн)	39,7	77,5	24,7	130,55	+90,85
Частка працюючих кредитів у ВВП (%)	~15%	~14%	~12%	~10%	-5%
Частка держоблігацій у банківських активах (%)	35%	38%	50%	55%	+20%
Зростання обсягу страхових премій (%)	5%	8%	12%	20%	+15%
Зміна активів фінансових компаній (%)	+3%	+5%	-10%	-12,3%	-15,3%
Обсяг нових кредитів ломбардів (млрд грн)	8,5	9,2	7,8	8,4	-0,1

Джерело: складено авторами на основі [8].

Фінансове посередництво в Україні регулюється низкою нормативних документів, які охоплюють банківську діяльність, небанківські фінансові установи, страхові компанії, кредитні спілки, інвестиційні фонди та інші суб'єкти фінансового ринку. Вони спрямовані на забезпечення стабільного функціонування фінансового сектору, захист прав споживачів фінансових послуг та підтримку економічного зростання.

Поняття «державне регулювання банківської діяльності» має різні визначення. Найбільш вдале, на наш погляд, визначення запропонували В. Міщенко, А. Яценюк та ін.: «державне регулювання банківської діяльності – це відповідна правова база, тобто закони, що регламентують діяльність банків, а також ухвалення відповідними установами, уповноваженими державою, що регламентують функціонування банків у вигляді нормативних актів, інструкцій, директив» [9].

Фінансове посередництво в Україні регулюється низкою нормативних документів, які охоплюють банківську діяльність, небанківські фінансові установи, страхові компанії, кредитні спілки, інвестиційні фонди та інші суб'єкти фінансового ринку. Вони спрямовані на забезпечення стабільного функціонування фінансового сектору, захист прав споживачів фінансових послуг та підтримку економічного зростання. Наведемо ключові основні нормативні документи, що регулюють діяльність фінансових посередників в Україні.

1. *Закон України «Про інвестиційну діяльність»* [10] був прийнятий 18 вересня 1991 р. (діє з подальшими змінами). Цей закон регулює інвестиційну діяльність в Україні, включаючи інвестиції у фінансові інструменти, такі як акції, облігації та інші цінні папери. Він визначає порядок здійснення інвестицій як для фізичних, так і для юридичних осіб, а також регулює діяльність інвестиційних фондів. Інвестиційні компанії та фонди, такі як KINTO або ICU, діють у рамках

цього закону, забезпечуючи управління портфелями інвестицій для клієнтів і сприяючи розвитку ринку капіталів в Україні.

Основні положення закону:

- регулювання діяльності інвестиційних фондів – інвестиційні фонди повинні діяти відповідно до законодавчих вимог і підлягати ліцензуванню;
- захист прав інвесторів – закон передбачає механізми захисту прав інвесторів і забезпечення прозорості у діяльності інвестиційних фондів;
- державне регулювання інвестиційної діяльності – контроль за дотриманням законодавства з боку НБУ та Комісії з цінних паперів і фондового ринку.

2. Закон України «Про страхування» [11] був прийнятий 7 березня 1996 р. (діє з подальшими змінами). Цей закон регулює діяльність страхових компаній в Україні, визначає їхні обов'язки перед клієнтами, умови ліцензування та вимоги до капіталізації. Він встановлює загальні правила для всіх видів страхування, включаючи майнове, особисте та соціальне страхування. У 2020 р. НБУ запровадив нові вимоги до капіталізації страхових компаній на основі цього закону, що сприяло підвищенню стабільності ринку страхування в Україні.

Основні положення закону:

- ліцензування страхових компаній – для надання страхових послуг компанії повинні отримувати ліцензію від НБУ;
- страхові резерви – компанії повинні формувати страхові резерви для забезпечення виплат страхувальникам;
- захист інтересів споживачів – страхові компанії зобов'язані надавати інформацію про умови страхування та виплати за договорами.

3. Закон України «Про банки і банківську діяльність» [12] був прийнятий 7 грудня 2000 р. (діє з подальшими змінами). Цей закон є основним правовим документом, який регулює діяльність банків в Україні. Він визначає порядок створення, ліцензування, діяльності та ліквідації банків, їхню структуру, права та обов'язки, а також механізми державного регулювання та нагляду. У 2016 р. Національний банк України (НБУ) використовував цей закон для реформи банківського сектору, що включала ліцензування та закриття неплатоспроможних банків. Результатом стало значне зниження кількості банків, але підвищення їхньої фінансової стійкості.

Основні положення закону:

- ліцензування банківської діяльності – всі банки повинні отримувати ліцензії для здійснення банківських операцій;
- забезпечення стабільності банків – закон передбачає механізми забезпечення фінансової стійкості банків та їх капіталізації;
- регулювання платіжних операцій – банки зобов'язані виконувати вимоги щодо безпечного обслуговування платежів та переказів коштів.

4. Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» [5] був прийнятий 12 липня 2001 р. Закон регулює діяльність небанківських фінансових установ, таких як страхові компанії, кредитні спілки, фінансові компанії та інвестиційні фонди. Він визначає порядок надання фінансових послуг, ліцензування діяльності, контроль з боку держави та права споживачів фінансових послуг. У 2019 р. на підставі цього закону НБУ був наділений додатковими повноваженнями щодо нагляду за небанківськими фінансовими установами, що дозволило йому здійснювати моніторинг діяльності страхових компаній і кредитних спілок.

Основні положення закону:

- регулювання ринку фінансових послуг – всі небанківські фінансові установи зобов'язані отримувати ліцензії для надання фінансових послуг;
- державний нагляд і контроль – закон передбачає державне регулювання ринків через Національну комісію з регулювання ринків фінансових послуг (з 2020 р. частина функцій передана Національному банку України);
- захист прав споживачів – забезпечення належного рівня прозорості надання фінансових послуг та захист інтересів клієнтів.

Закон втратив чинність на підставі Закону № 1953-IX від 14.12.2021 р.

5. Закон України «Про кредитні спілки» [13] був прийнятий 20 грудня 2001 р. Закон визначає правові засади діяльності кредитних спілок, які є кооперативними фінансовими установами, що надають кредити своїм членам на пільгових умовах. Закон регулює створення, функціонування та ліквідацію кредитних спілок, а також їхній державний нагляд. Кредитні спілки, такі як «Вигода» або «Прогрес», функціонують на основі цього закону, забезпечуючи доступ до кредитів для своїх членів на пільгових умовах.

Основні положення закону:

- ліцензування діяльності – кредитні спілки зобов'язані отримувати ліцензії для надання фінансових послуг;
- нагляд і контроль – діяльність кредитних спілок регулюється НБУ, який здійснює моніторинг їхньої фінансової стійкості;
- захист інтересів членів спілки – закон забезпечує права членів спілок на доступ до фінансових послуг на вигідних умовах.

6. Закон України «Про запобігання та протидію легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом» [14] (Закон про боротьбу з відмиванням грошей) був прийнятий 28 листопада 2002 р. (діє з подальшими змінами). Цей закон регулює заходи з боротьби з відмиванням грошей та фінансуванням тероризму, які повинні впроваджувати всі фінансові посередники. Він встановлює обов'язкові процедури для виявлення підозрілих транзакцій та запобігання злочинним операціям. Банки та небанківські фінансові установи впроваджують комплаєнс-програми для дотримання цього закону, наприклад, через верифікацію клієнтів та моніторинг транзакцій для виявлення відмивання коштів.

Основні положення закону:

- всі фінансові установи зобов'язані ідентифікувати своїх клієнтів і перевіряти їхні фінансові операції;
- моніторинг фінансових операцій – зобов'язання здійснювати контроль за транзакціями для виявлення підозрілих операцій;
- співпраця з правоохоронними органами – фінансові установи повинні повідомляти органи про підозрілі фінансові операції.

7. Закон України «Про депозитарну систему України» [15] був прийнятий 6 липня 2012 р. Закон регулює діяльність депозитарних установ, що здійснюють зберігання цінних паперів та облік прав власності на них. Він також встановлює правила ведення депозитарної діяльності на фондовому ринку та забезпечує прозорість операцій із цінними паперами. Центральний депозитарій України, що діє відповідно до цього закону, забезпечує безпеку та прозорість операцій з цінними паперами на фондовому ринку.

Основні положення закону:

- депозитарна діяльність – банки та фінансові установи, що здійснюють депозитарну діяльність, повинні отримати відповідні ліцензії.
- операції з цінними паперами – депозитарії здійснюють облік цінних паперів, контроль за їхньою передачею між власниками, забезпечують клірингові послуги.
- захист прав інвесторів – забезпечується зберігання та облік прав власності інвесторів на цінні папери.

8. *Закон України «Про фінансові послуги та фінансові компанії»* [16] був прийнятий 14 грудня 2021 р., є ключовим нормативним документом, що регулює діяльність фінансових посередників в Україні. Цей закон замінив попередній закон «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» і набув чинності з 1 січня 2024 р.

Основні положення закону:

- встановлює чіткі визначення фінансових послуг та їх видів, що сприяє прозорості та уніфікації термінології у фінансовому секторі;
- визначає принципи надання фінансових послуг, права та обов'язки клієнтів, а також механізми захисту їхніх прав;
- окреслює основи державного регулювання та нагляду за діяльністю з надання фінансових послуг, визначаючи повноваження відповідних регуляторних органів;
- встановлює чіткі вимоги до роботи фінансових компаній, включаючи вимоги до мінімального капіталу, управління ризиками та внутрішнього контролю;
- фінансовим компаніям та ломбардам дозволяється передавати на аутсорсинг певні функції, такі як ведення бухгалтерського обліку, внутрішній аудит, управління ризиками та комплаєнс, що сприяє підвищенню ефективності їхньої діяльності;
- Національний банк України отримує повноваження застосовувати коригувальні заходи та заходи раннього втручання для запобігання порушенням у діяльності фінансових установ;
- передбачає можливість створення регуляторної платформи для тестування інноваційних послуг, технологій та інструментів на ринках фінансових послуг, що сприятиме розвитку фінтех-індустрії в Україні.

Цей закон є фундаментальною основою для функціонування ринку фінансових послуг в Україні, спрямованою на підвищення прозорості, ефективності та стабільності фінансового сектора.

9. Постанова НБУ «Про ліцензування банків та небанківських фінансових установ» [17]. Постанова регулює процес ліцензування фінансових установ, включаючи банки, страхові компанії, кредитні спілки та інші небанківські фінансові установи. Вона визначає умови та вимоги для отримання ліцензій на здійснення фінансової діяльності. У 2021 р. НБУ здійснив низку перевірок страхових компаній на підставі цієї постанови, відкликаючи ліцензії в установ, які не виконували нормативні вимоги щодо капіталізації.

Основні положення постанови:

- для здійснення фінансових операцій банки зобов'язані отримувати ліцензії від НБУ;
- страхові компанії, кредитні спілки та інші установи також повинні отримати ліцензії для надання фінансових послуг;

ISSN 2786-6246 (print) ● ISSN 2786-9091 (online)

- НБУ здійснює постійний моніторинг виконання умов ліцензування та накладає санкції за їх порушення.

Постанова втратила чинність на підставі Постанови Національного банку № 199 від 29.12.2023 р.

Ці нормативні акти забезпечують регулювання фінансового посередництва в Україні, формуючи стабільне середовище для функціонування фінансових установ і захисту прав споживачів фінансових послуг. Вони є основою для розвитку фінансового сектору та адаптації до викликів сучасної економіки.

Державне регулювання фінансових посередників безпосередньо покладено на:

- уповноважені органи державного регулювання, такі як Національний банк України, Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку;
- органи державного регулювання, які здійснюють нагляд у межах своїх повноважень (Міністерство фінансів України, Антимонопольний комітет, Державна податкова служба, Фонд державного майна, Державна служба фінансового моніторингу, Фонд гарантування вкладів фізичних осіб, Генеральна прокуратура, Служба безпеки України та ін.);
- саморегулівні організації.

Висновки. Отже, розвиток фінансового посередництва в Україні є важливою передумовою для забезпечення економічного зростання, залучення інвестицій та підтримки стабільності фінансової системи. Дослідження сучасних тенденцій у цій сфері, виявлення проблем та розробка рекомендацій для покращення діяльності фінансових посередників є актуальними завданнями для забезпечення стабільного та стійкого розвитку економіки України.

Виявлені і недоліки, характерні для такого типу регулювання: можливість виникнення конфліктних ситуацій між фінансовими регуляторами щодо забезпечення нагляду і контролю за діяльністю фінансових установ; можуть виникнути труднощі щодо узгодженості дій регулюючих органів. Таким чином, на сьогодні державне регулювання фінансового посередництва в Україні все ще не повністю відповідає європейським стандартам, тому виникає необхідність розробки заходів щодо удосконалення його механізму і нормативно-правового забезпечення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Вірменко В. Еволюція економічних поглядів на роль фінансових інститутів і їх місце в економічній системі. *Банківська справа*. 2007. № 3. С. 77–84.
2. Полєтаєв О.О. Економічна сутність фінансового посередництва. *Наукові праці.* 2010. Вип. 113. Т. 126. С. 30–44.
3. Рубанов П.М. Еволюція теоретичних поглядів на сутність фінансового посередництва. *Вісник Сумського державного університету.* Серія Економіка. 2011. № 4. С. 97–101.
4. Герасимова С.В. Роль фінансових посередників в організації інвестиційної діяльності акціонерних товариств. *Фінанси України*. 2007. № 4. С. 103–112.
5. Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг». (Закон втратив чинність на підставі Закону №1953-IX від 14.12.2021). Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14#Text (дата звернення: 12.12.2024).
6. Орлова Н.С. Структурні елементи фінансового ринку та механізми їх взаємодії. *Менеджер.* 2007. № 1 (39). С. 137–142.

7. Савлук М.І., Мороз А.М., Лазепко І.М. та ін. Гроші та кредит: підручник ; за наук. ред. М.І. Савлука. 6-те вид., перероб. і доп. Київ: КНЕУ, 2011. 589 с.
8. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: https://minfin.com.ua/ (дата звернення: 12.12.2024).
9. Міщенко В.І., Яценюк А.П., Коваленко В.В., Коренєва О.Г. Банківський нагляд: навч. посібн. Київ: Вид-во «Знання», 2004. 406 с.
10. Закон України «Про інвестиційну діяльність» (Документ 1560-XII, чинний, поточна редакція – Редакція від 10.10.2022, підстава – 2518-IX) Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1560-12#Text (дата звернення: 12.12.2024).
11. Закон України «Про страхування» (Документ 1909-IX, чинний, поточна редакція – Редакція від 20.06.2024, підстава – 3720-IX). Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text (дата звернення: 12.12.2024).
12. Закон України «Про банки і банківську діяльність» (Документ 2121-III, чинний, поточна редакція – Редакція від 19.10.2024, підстава – 3983-IX) Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2121-14#Text (дата звернення: 12.12.2024).
13. Закон України «Про кредитні спілки» (Документ 3254-IX, чинний, поточна редакція – Редакція від 01.01.2024, підстава – 3498-IX). Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3254-20#Text (дата звернення: 12.12.2024).
14. Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» (Документ 361-IX, чинний, поточна редакція – Редакція від 23.09.2024, підстава – 3894-IX). Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text (дата звернення: 12.12.2024).
15. Закон України «Про депозитарну систему України» (Документ 5178-VI, чинний, поточна редакція – Редакція від 27.09.2024, підстава – 3585-IX). Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/5178-17#Text (дата звернення: 12.12.2024).
16. Закон України «Про фінансові послуги та фінансові компанії» (Документ 1953-IX, чинний, поточна редакція – Редакція від 30.12.2024, підстава – 4143-IX). Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1953-20#n1134 (дата звернення: 31.12.2024).
17. Постанова НБУ «Про ліцензування банків та небанківських фінансових установ» (Постанова втратила чинність на підставі Постанови Національного банку № 199 від 29.12.2023). Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0153500-21#Text (дата звернення: 12.12.2024).

REFERENCES

1. Virmenko, V. (2007). Evolyuciya ekonomichny`x poglyadiv na rol` finansovy`x insty`tutiv i yix misce v ekonomichnij sy`stemi [Evolution of economic views on the role of financial institutions and their place in the economic system]. *Bankivs`ka sprava – Banking, 3*, 77–84 [in Ukrainian].
2. Poletaev, O.O. (2010). Ekonomichna sutnist` finansovogo poseredny`cztva [Theoretical and methodological essence of financial intermediation]. *Naukovi praci – Scientific papers, 113/126,* 30–44 [in Ukrainian].
3. Rubanov, P.M. (2011). Evolyuciya teorety`chny`x poglyadiv na sutnist` finansovogo poseredny`cztva [The evolution of theoretical views on the essence of financial intermediation]. *Visny`k Sums`kogo derzhavnogo universy`tetu. Seriya Ekonomika – Bulletin of Sumy State University. Series Economics, 4,* 97–101 [in Ukrainian].
4. Gerasimova, S.V. (2007). Rol` finansovy`x poseredny`kiv v organizaciyi investy`cijnoyi diyal`nosti akcionerny`x tovary`stv [The role of financial intermediaries in the organisation of investment activity of joint stock companies]. *Finansy` Ukrayiny` – Finansy Ukrainy, 4,* 103–112 [in Ukrainian].
5. Zakon Ukrayiny` «Pro finansovi poslugy` ta derzhavne regulyuvannya ry`nkiv finansovy`x poslug» [On Financial Services and State Regulation of Financial Services Markets]. (Zakon vtraty`v chy`nnist` na

pidstavi Zakonu from December 14 2021, №1953-IX). Oficijny`j veb-sajt Verxovnoyi Rady` Ukrayiny`. *zakon.rada.gov.ua.* Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14#Text [in Ukrainian].
6. Orlova, N.S. (2007). Strukturni elementy` finansovogo ry`nku ta mexanizmy` yix vzayemodiyi [Structural elements of the financial market and mechanisms of their interaction]. *Menedzher – Manager, 1 (39),* 137–142 [in Ukrainian].
7. Savluk, M. I., Moroz, A. M., Lazepko, I.M. etc. (2011). *Groshi ta kredy`t: pidruchny`k [Money and Credit: textbook].* Kyiv: KNEU [in Ukrainian].
8. Oficijny`j sajt Ministerstva finansiv Ukrayiny` – Official website of the Ministry of Finance of Ukraine. Retrieved from https://minfin.com.ua/ [in Ukrainian].
9. Mishhenko, V.I., Yacenyuk, A.P., Kovalenko, V.V. & Korenyeva, O.G. (2004). *Bankivs`ky`j naglyad: navch. posibn [Banking supervision: a textbook].* Kyiv: Vy`d-vo «Znannya» [in Ukrainian].
10. Zakon Ukrayiny` «Pro investy`cijnu diyal`nist`» [On Investment Activity] (Dokument 1560-XII, chy`nny`j, redakciya vid 10.10.2022, pidstava – 2518-IX). Oficijny`j veb-sajt Verxovnoyi Rady` Ukrayiny`. *zakon.rada.gov.ua.* Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1560-12#Text [in Ukrainian].
11. Zakon Ukrayiny` «Pro straxuvannya» [On Insurance] (Dokument 1909-IX, chy`nny`j, redakciya vid 20.06.2024, pidstava – 3720-IX). Oficijny`j veb-sajt Verxovnoyi Rady` Ukrayiny`. *zakon.rada.gov.ua.* Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text [in Ukrainian].
12. Zakon Ukrayiny` «Pro banky` i bankivs`ku diyal`nist`» [On Banks and Banking] (Dokument 2121-III, chy`nny`j, redakciya vid 19.10.2024, pidstava – 3983-IX). Oficijny`j veb-sajt Verxovnoyi Rady` Ukrayiny`. *zakon.rada.gov.ua.* Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2121-14#Text [in Ukrainian].
13. Zakon Ukrayiny` «Pro kredy`tni spilky`» [On Credit Unions] (Dokument 3254-IX, chy`nny`j, redakciya vid 01.01.2024, pidstava – 3498-IX). Oficijny`j veb-sajt Verxovnoyi Rady` Ukrayiny`. *zakon.rada.gov.ua.* Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3254-20#Text [in Ukrainian].
14. Zakon Ukrayiny` «Pro zapobigannya ta proty`diyu legalizaciyi (vidmy`vannyu) doxodiv, oderzhany`x zlochy`nny`m shlyaxom, finansuvannyu terory`zmu ta finansuvannyu rozpovsyudzhennya zbroyi masovogo zny`shhennya» [On Prevention and Counteraction to Legalisation (Laundering) of the Proceeds of Crime, Terrorist Financing and Financing of the Proliferation of Weapons of Mass Destruction] (Dokument 361-IX, chy`nny`j, redakciya vid 23.09.2024, pidstava – 3894-IX). Oficijny`j veb-sajt Verxovnoyi Rady` Ukrayiny`. *zakon.rada.gov.ua.* Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text [in Ukrainian].
15. Zakon Ukrayiny` «Pro depozy`tarnu sy`stemu Ukrayiny`» [On the Depository System of Ukraine] (Dokument 5178-VI, chy`nny`j, redakciya vid 27.09.2024, pidstava – 3585-IX). Oficijny`j veb-sajt Verxovnoyi Rady` Ukrayiny`. *zakon.rada.gov.ua.* Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/5178-17#Text [in Ukrainian].
16. Zakon Ukrayiny` «Pro finansovi poslugy` ta finansovi kompaniyi» [On Financial Services and Financial Companies] (Dokument 1953-IX, chy`nny`j, redakciya vid 30.12.2024, pidstava – 4143-IX). Oficijny`j veb-sajt Verxovnoyi Rady` Ukrayiny`. *zakon.rada.gov.ua.* Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1953-20#n1134 [in Ukrainian].
17. Postanova NBU «Pro licenzuvannya bankiv ta nebankivs`ky`x finansovy`x ustanov» [On Licensing of Banks and Non-Bank Financial Institutions] (Postanova vtraty`la chy`nnist` na pidstavi Postanovy` Nacional`nogo banku # 199 vid 29.12.2023). Oficijny`j veb-sajt Verxovnoyi Rady` Ukrayiny`. *zakon.rada.gov.ua.* Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0153500-21#Text [in Ukrainian].

Подано до редакції 31.12.24 р.
Прийнято до друку 03.02.25 р.